

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Фінансовий контролінг

Шифр та назва спеціальності

072 – Фінанси, банківська справа, страхування і фінансовий ринок

Інститут

ІНІ Економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу

Освітня програма

Фінанси і банківська справа

Кафедра

Обліку і фінансів (205)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

7

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Міщенко Володимир Акимович

Volodymyr.Mishchenko@khnpi.edu.ua

Доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і фінансів НТУ "ХПІ"

Автор та співавтор більше 300 наукових та методичних публікацій. Курси: "Контролінг", "Фінансовий контролінг", "Теорія міжнародних фінансів", "Основні тенденції та концепції управління фінансовим капіталом", "Інвестиційна та інноваційна діяльність на підприємстві", "Фінансовий менеджмент", "Управління корпоративними фінансами".

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Максимальне використання внутрішніх можливостей підприємства в сучасних умовах потребує створення такої системи менеджменту, яка здатна своєчасно виявляти, аналізувати, контролювати, координувати, коригувати й інформувати керівництво про економічну ситуацію на підприємстві. Це може бути забезпечено зв рахунок впровадження інноваційних управлінських технологій, до яких відноситься фінансовий контролінг як складова загального контролінгу. Він представляє собою принципово нову концепцію в управлінні підприємством, здатну забезпечити його ефективне функціонування в довгостроковій перспективі шляхом формування об'єктивної інформації про щорічні витрати й доходи, що уможливорює приймати оперативні оптимальні управлінські рішення, й одночасно забезпечує прогностичний результат діяльності через інтеграцію та спрямування різних служб та підрозділів підприємства на досягнення найбільш важливих стратегічних цілей. Фінансовий контролінг зорієнтований на інформаційну й функціональну підтримку фінансового менеджменту. Дисципліна направлена на поглиблення теоретичних знань, освоєння сучасного методичного інструментарію, практичних навичок ефективного управління інформаційними потоками й ресурсами підприємства в сучасних динамічних умовах господарювання, формування комплексного бачення й розуміння системи управління в режимі он-лайн для прийняття альтернативних варіантів управлінських рішень

Мета та цілі дисципліни

Метою навчальної дисципліни “Фінансовий контролінг” є формування у студентів теоретичних знань щодо інноваційних концепцій контролінгу, практичних навичок відносно прийняття своєчасних і ефективних управлінських рішень на основі контролінгової транспарантної інформації та професійних компетентностей щодо організації фінансового контролінгу на підприємстві з урахуванням його як функції і інструментарію. Це дає можливість студенту опанувати теоретичні уявлення та практичні навички щодо застосування сучасних новітніх методів управління, діагностування і прогнозування фінансово-економічного стану підприємства та узагальнення отриманих результатів у процесі навчання.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
- СК08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Результати навчання

- ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
- ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.
- ПР07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.
- ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.
- ПР11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування
- ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати
- ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного вивчення курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Мікроекономіка», " Менеджмент", «Маркетинг», «Економіка підприємства», "Податкова система", " Фінанси", " Фінанси підприємства", "Банки та банківська справа", " Фінансові ринки", "Фінансове планування та бюджетування" Інвестування

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з максимальним використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний і кейсовий підхід до навчання, ігрові методи, акцентується увага на використанні системного підходу в контролінговому менеджменті.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Вступ. Основи фінансового контролінгу

Інноваційна концепція, предмет, функції і задачі контролінгу. Фінансовий контролінг як складова контролінгу. Необхідність фінансового контролінгу на вітчизняних підприємствах у сучасних умовах. Підсистеми фінансового контролінгу в менеджменті підприємства. Види фінансового контролінгу.

Тема 2. Організаційні основи фінансового контролінгу на підприємстві.

Принципи організації контролінгу. Практика впровадження системи фінансового контролінгу на підприємстві. Моделі контролінгових служб в ієрархії управління. Функціональні обов'язки фінансового контролера. Інформаційне забезпечення фінансового контролінгу і його ІТ-підтримка.

Тема 3. Бюджетування і бюджетний контроль за концепцією фінансового контролінгу.

Зміст, завдання, етапи й методи розробки операційних бюджетів. Бюджети функціональних підрозділів і майстер бюджет. Розробка бюджетів за центрами фінансової відповідальності. Якісні й кількісні методи фінансового прогнозування. Бюджетний контроль. Аналіз за відхиленнями від статичного й гнучкого бюджетів.. Звітність про виконання бюджетів. Концепція безбюджетної діяльності.

Тема 4. Трансфертне ціноутворення на підприємстві..

Необхідність, сутність і функції внутрішнього ціноутворення. Методичні підходи до трансфертного ціноутворення: 1) на основі ринкових цін; 2) на базі витрат; 3) на договірній базі; 4) на подвійній ціні. Можливі конфлікти інтересів у процесі встановлення трансфертних цін.

Тема 5. Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Поведінковий контролінг. Мотиваційна система в якості інструменту контролінгу поведінки. Показники результативності й можливі шляхи їх реального використання. Визначення ставки дисконтування при оцінці фінансово-господарської діяльності підприємства.

Тема 6. Вартісно-орієнтоване контролінгове управління підприємством.

Визначення і сутність вартісно-орієнтованого управління. Роль фінансового контролінгу в такому управлінні. Методи оцінювання вартості підприємства. Методичні підходи до запровадження вартісно-орієнтованого управління фінансами. Модель дисконтування Cash Flow. Показники вартісно-орієнтованого управління фінансами (EVA, SVA, CVA, MVA).

Тема 7. Стратегічний фінансовий контролінг і система збалансованих показників.

Стратегічний фінансовий контролінг і його інструментарій конкурентних переваг. Система збалансованих показників як інноваційний інструмент управління вартістю підприємства. Концепція ВРМ в системі стратегічного контролінгу. Альтернативні концепції фінансового управління.

Тема 8. Фінансове діагностування й моніторинг за концепцією контролінгу.

Класичний підхід до фінансового діагностування. Системи показників фінансової діагностики. Метод дискримінантного аналізу. Дискримінантні моделі діагностування національних підприємств. Метод рейтингових оцінок. Якість оцінювання за моделями фінансової діагностики.

Тема 9. Гармонізація фінансової звітності як компетенція фінансового контролінгу.

Фінансовий контролінг в міжнародних стандартах фінансової звітності. Формування звітності на базі управлінського підходу. Визначення справедливої вартості. Вимоги до складання балансу. Звітність про рух грошових коштів. Консолідація звітності й фінансовий контролінг.

Тема 10. Контролінг витрат у системі вартісно-орієнтованого фінансового управління компанією

Управлінський облік і контролінг витрат. Класифікація витрат і системи калькулювання: 1) на базі повних витрат; 2) на базі часткових витрат; 3) з використанням CVP- аналізу, методу ABC, життєвого циклу продукту, Target-Costing.

Теми практичних занять

Тема 1. Основи фінансового контролінгу.

Економічна сутність контролінгу. Предмет, функції і задачі контролінгу. Еволюція контролінгу. Фінансовий контролінг як складова контролінгу. Необхідність і проблеми впровадження контролінгу на національних підприємствах у сучасних умовах. Підсистеми фінансового контролінгу в менеджменті підприємства. Характеристика стратегічного й оперативного контролінгу.

Тема 2. Організаційні основи фінансового контролінгу на підприємстві.

Централізована й децентралізована система фінансового контролінгового управління на підприємстві. Характеристика закордонних моделей контролінгових служб в менеджменті компанії. Роль і функціональні обов'язки фінансового контролера. "Портрет" контролера. Використання ІТ-технологій в управлінні фінансами фірми за концепцією фінансового контролінгу.

Тема 3. Бюджетування і бюджетний контроль за концепцією фінансового контролінгу.

Статичні й гнучкі бюджети. Часові етапи й методи розробки операційних бюджетів. Принципи формування центрів фінансової відповідальності й методи розробки для них бюджетів. Бюджети функціональних підрозділів і майстер бюджет. Методи фінансового прогнозування. Проведення бюджетного контролю через аналіз відхилень від статичного й гнучкого бюджетів. Приклад формування майстер бюджету й аналізу його виконання через порівняння план/факт

Тема 4. Трансфертне ціноутворення на підприємстві.

Методичні підходи до трансфертного ціноутворення: 1) з урахуванням ринкових цін; 2) на базі витрат; 3) на договірній базі; 4) на подвійній ціні. Приклади руху вартості виробу за технологічною послідовністю з урахуванням кількості виробів у партії і витрат на її обробку по окремим виробничим підрозділам з урахуванням зазначених цін кожною методикою на один виріб.

Тема 5. Оцінювання результативності фінансово-господарської діяльності підприємства.

Методи й показники оцінювання результативності діяльності підприємства. Визначення ставки дисконтування при оцінці фінансово-господарської діяльності підприємства.

Приклад оцінювання результативності діяльності за групами фінансових показників: 1) абсолютні показники прибутку(чистий прибуток, EBITDA, EBIT, EBT, NOPAT); 2) відносні показники (рентабельність власного капіталу, рентабельність активів, рентабельність інвестицій, рентабельність продаж); 3) відносні та абсолютні показники чистих грошових потоків {Cash Flow, CFROI, CFROE}.

Тема 6. Вартісно-орієнтоване контролінгове управління підприємством.

Методи оцінювання вартості підприємства. Модель дисконтування Cash Flow. Показники вартісно-орієнтованого управління фінансами(EVA, SVA, CVA, MVA). Приклад розрахунку показників вартості підприємства за всіма методами й зазначених вартісних індикаторів управління фінансами.

Тема 7. Стратегічний фінансовий контролінг і система збалансованих показників.

Інструментарій стратегічного контролінгу для забезпечення конкурентних переваг. Система збалансованих показників як інноваційний інструмент управління вартістю підприємства і елемент поєднання контролінгу й фінансового контролінгу. Концепція BPM в системі стратегічного контролінгу. Альтернативні концепції фінансового управління. Приклади практичного застосування усіх відмічених методичних підходів.

Тема 8. Фінансове діагностування й моніторинг за концепцією контролінгу.

Кількісні методи й системи показників фінансової діагностики. Зарубіжні моделі оцінки вірогідності банкрутства підприємства. Приклади вітчизняних дискримінантних моделей діагностування підприємств. Приклад рейтингової оцінки компанії. Якісна характеристика оцінювання з використанням закордонних і вітчизняних моделей фінансової діагностики.

Тема 9. Гармонізація фінансової звітності як компетенція фінансового контролінгу.

Визначення можливостей поєднання МСФЗ з національною системою управлінського обліку й звітності з використанням фінансового контролінгу. Пошук шляхів удосконалення визначення справедливої вартості. Адаптація національної системи формування балансу до вимог МСФЗ й звітності про рух грошових коштів.

Тема 10. Контролінг витрат у системі вартісно-орієнтованого фінансового управління компанією
Системи калькулювання: 1) на базі повних витрат; 2) на базі часткових витрат; 3) з використанням CVP- аналізу, методу ABC, життєвого циклу продукту, Target-Costing. Приклади розрахунку собівартості виробу за всіма приведеними методиками

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання - реферату за проблемними питаннями курсу. Результат написання реферату оформляється у вигляді письмового звіту з презентацією у додатку. Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті) для самостійного вивчення та аналізу

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Сабліна Н.В., Кузенко Т.Б. Фінансовий контролінг [Електронний ресурс] : навчальний посібник.- Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 161 с.
2. Птащенко Л.О. Конспект лекцій із дисципліни «Фінансовий контролінг». - Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2023. – 80 с.
3. Жавнерчик О.В. Контролінг: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2019. 135с.
4. Заячківська О.В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Фінансовий контролінг». [Електронне видання] / Заячківська О. В. – Рівне : НУВГП, 2022. – 53 с.
5. Шелемба Н. Фінансовий контролінг в діяльності банку. Наука онлайн: Міжнародний научний електронний журнал. 2020. №12. URL: <https://nauka-online.com/publications/ekonomika/2020/12/finansovijkontroling-v-diyalnosti-banku>

Додаткова література

1. Pavlo Pronoza, Tetyana Kuzenko, Nataliya Sablina. Controlling mechanisms to ensure the financial security of instrument-making enterprises (2020). Economics of Development, Volume 19, Issue 3, 2020.
2. Міщенко В.А., Мехович С.А., Горобець І. І. Зарубіжна практика контролінгу та проблеми його впровадження на національних підприємствах. Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. Харків, 2020. (В) №11 ,(160). С.3-13.
3. Міщенко В.А., Другова О.С., Домніна І.І. Формування стратегії розвитку підприємства з використанням інструментарію стратегічного контролінгу в сучасних господарських умовах. Науково - практичний журнал «Економічні студії». Львів, 2020. №1 (27). С.119 – 125.
4. Міщенко В.А., Таранюк Л.М., Домніна І.І., Превентивне оцінювання фінансового стану підприємства з позиції можливого банкрутства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. Суми : СумДУ, 2020. № 3. С. 45-53. (Web of Science).
5. Міщенко В. А., Шапран Є. М., Другова О. С., Дараган А. В. Можливості й завдання контролінгу поведінки у вартісно-орієнтованому менеджменті підприємства // Science, innovations and education: problems and prospects. Proceedings of the 14th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2022. Pp. 435-445. URL: <https://sci-conf.com.ua/xiv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-innovations-and-education-problems-and-prospects-25-27-08-2022-tokio-yaponiya-arhiv/>.
6. Міщенко В. А., Шапран Є. М., Другова О. С. Сучасна організація контролінгу на підприємствах харчової промисловості // Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 9th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022. Pp.488-497. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-modern-directions-of-scientific-research-development-23-25-fevralya-2022-goda-chikago-ssha-arhiv/>.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Підсумкова оцінка (100%) включає поточне оцінювання (60%) та екзамен(40%). Поточне оцінювання охоплює розрахункове завдання (30%) і дві рівноцінні контрольні роботи(по 15%). Екзамен проводиться в форматі виконання письмового завдання з двох теоретичних питань і задачі або тесту та усної відповіді)

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Дата погодження, підпис

Гарант освітньої програми
Марина ШЕВЧЕНКО